

Професійна підготовка державних службовців на основі дистанційних освітніх технологій

Professional Training of Civil Servants on the Basis of Distance Educational Technologies

Гришук Аліна Борисівна

кандидат юридичних наук,

Львівський державний університет внутрішніх
справ
Львів, Україна

Alina Hryshchuk

PhD (Law),

Lviv State University of Internal Affairs
Lviv, Ukraine

Анотація – У статті розглядається поняття і сутність механізму в системі електронного навчання для державних службовців, а саме проаналізовано діяльність установ, які координують освітню діяльність, зокрема у сфері державного управління.

Ключові слова – державні службовці, інформаційна освіта, професійна підготовка державних службовців, електронна освіта.

Abstract – The article deals with the concept and essence of the mechanism in the system of e-learning for civil servants, namely the analysis of the activities of institutions that coordinate educational activities, in particular in the field of public administration.

Keywords – government officials, information education, professional training of civil servants, e-education.

I. ВСТУП

Виробництво інформаційного продукту через його високу товарну вартість є важливим чинником економічного розвитку країни. На сьогоднішній день стабілізація країни, подальший її економічний, соціальний, культурний розвиток значною мірою залежать від використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

Інформаційні технології, проникаючи в усі галузі діяльності людини, змінюють характер праці як у виробничій, так і у невиробничій сферах, впливають на структуру національної економіки, підвищують рівень інформування широких верств населення й таким чином сприяють демократизації суспільства. Ці тенденції, що в усьому світі визначаються як процес інформатизації, позначаються на житті суспільства. Порівняно з традиційними індустріальними методами їх застосування дає можливість забезпечити підвищення рівня матеріалізації інтелектуальної праці і якості виробів. Саме через це найбільш розвинуті країни світу отримують на міжнародних ринках значні переваги.

Дослідження проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності фахівців різного напрямку розглянуто у працях М. І. Жалдак, Ю. І. Машбиць та інші. Значну увагу вивченню зарубіжного досвіду навчання державних службовців, як публічних, так і муніципальних, приділяють у своїх наукових працях В. І. Луговий, О. Ю. Оболенський, Ж. В. Таланова, В. О. Чмига та ін. Проте незважаючи на значний науковий доробок із дослідження зазначеної проблематики, питання щодо впровадження інноваційних технологій професійного навчання державних службовців залишається недослідженим повністю.

II. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На відміну від зарубіжних моделей, українська дистанційна освіта більш наближена до нашого споживача і є більш демократична. Органічно поєднуючи в собі змішані технології відкритої освіти (кейс-технології, TV-технології, мережеві технології), українська дистанційна освіта стає найбільш доступна широким масам населення, роблячи можливим здобувати освіту не на все життя, а все життя. Сучасне інформаційне суспільство висуває вимоги до системи освіти, основні з яких можна сформулювати так: вміння самостійно знаходити, накопичувати і переосмислювати наукові знання; вміння студентів самостійно орієнтуватися в сучасному інформаційному суспільстві [1].

Успіх соціально-економічних та політичних перетворень в Україні багато в чому залежить від ефективної роботи органів державного управління. Висока динамічність сучасного світу, реалізація конституційних засад демократичної, правової, соціальної держави, формування громадянського суспільства обумовлюють необхідність удосконалення кадрового забезпечення державного апарату та модернізації системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців. Зміни, які відбуваються у суспільстві, призводять до усвідомлення потреби у фахівцях із фундаментальною освітою, високим рівнем розвитку професійної компетентності, самостійності, здатних до саморозвитку та швидкої перекваліфікації. Особистісний та професійний розвиток і саморозвиток особистості, її професійну та соціальну мобільність, конкурентно-здатність на ринку праці забезпечують інноваційні технології у професійній освіті. Їх упровадження у систему неперервного навчання державних службовців створює умови для реалізації кар'єрного потенціалу державного службовця та спрямовує його на розробку інноваційних рішень при реалізації повноважень державної служби. Значний потенціал для підвищення ефективності професійної освіти та забезпечення формування професійних якостей, які відповідають вимогам сьогодення, надає дистанційне навчання, що базується на широкому використанні сучасних інформаційних технологій [5, с. 189].

Організаційно-правовому забезпеченню процесів підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців приділяється значна увага як на державному, так і на регіональному рівні.

Стратегічним курсом політики уряду передбачено необхідність модернізації існуючої системи

державного управління, здійснення суттєвих інституційних змін, гармонізації національного законодавства з європейським, адаптації процесів управління публічними інституціями до сучасних європейських реалій. Зазначене актуалізує потребу у висококваліфікованих управлінських кадрах, здатних ефективно працювати на користь держави та реалізовувати системні зміни для забезпечення її конкурентоспроможності у світі.

У цьому контексті особливого значення набувають процеси розроблення стратегій та програм розвитку освіти в цій сфері, запровадження до навчального процесу інноваційних освітніх технологій, реалізація науково-практичних та навчально-методичних комунікаційних заходів [13, с. 95].

Зазначена система професійної підготовки для державних службовців є достатньо комплексною, проте, з огляду на знану чисельність держслужбовців, навантаження на цю систему є надто високим, а якість навчання не завжди відповідає сучасним реаліям. Сучасний стан професійного навчання державних службовців має інформаційний або академічний характер і меншою мірою характеризується динамічністю та практичною цілеспрямованістю щодо здобуття певних навичок, необхідних для виконання службових обов'язків.

Еволюція інформаційно-комунікаційних технологій, інформатизація суспільства, зміна способів розповсюдження та застосування інформації значно впливають на процес навчання. Одним із сучасних засобів реалізації процесу навчання на основі інформаційно-комунікаційних технологій є дистанційна освіта. Дистанційні форми і методи навчання сприяють індивідуалізації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців, збільшують обсяг самостійної роботи, формують інформаційну культуру, настановлюють на використання інноваційних засобів знаходження та використання інформації.

Освіта є основою інтелектуального, духовного, культурного, економічного, соціального розвитку суспільства і держави.

Вона спрямована на всебічний розвиток людини яка є особистістю та найвищою цінністю суспільства, виховання високих моральних якостей, розвиток її талантів і фізичних здібностей, формування громадян, які мають здатність до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, культурного, творчого потенціалу народу, підвищення рівня освіченості народу,

забезпечення усіх сфер діяльності кваліфікованими фахівцями. Сучасний рівень розвитку наукових досліджень у галузі державної служби сприяє забезпеченню постійної, послідовної, кваліфікованої освіти державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, яка визначається Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування” [2].

У державотворчому процесі освіта управлінських кадрів упродовж життя забезпечує стабільність розвитку суспільного виробництва, є засобом розширеного відтворення його інтелектуального, духовного й культурного потенціалу, а тому має стати пріоритетом соціальної державної політики.

Професійне становлення і розвиток державних службовців у системі безперервної професійної освіти можна розглядати як багатогранний феномен, основні характеристики якого відповідають цілісній, динамічній та відкритій системі, найважливішими атрибутами якої є належна структура, мета й завдання, зміст, методи і форми діяльності [8, с.14].

Найперше це зумовлено унікальним місцем і роллю освіти в житті кожного державного службовця. Проте досить часто ми зустрічаємося з нерозумінням ролі і значення безперервної освіти державних службовців, яке пов'язане головним чином з почасти спрощеним, примітивним розумінням суті освіти як складника соціального, духовно перетворювального явища взагалі.

Розглянемо одне з визначень «освіта», яке є, на наш погляд, найбільш оптимальним і точним: це певне надбання особистості, що проявляється у її поведінці. Звідси мінімум кілька принципово важливих висновків для продовження розгляду проблеми, власне пошуку інноваційної моделі безперервної освіти державних службовців у контексті навчання впродовж життя:

- освіта належить головним чином до індивідуальної, спеціальної культури людини і перебуває в психіці суб'єкта (особистості);

- освіта формується у процесі навчання, пізнання світу, набуття людиною власного життєвого досвіду, соціальної практики;

- освіта – безперервний процес, що залежить від стану середовища, в якому відбувається розвиток людини, і від індивідуальної творчості людини [12, с. 213-214].

У контексті зазначеного стає зрозуміло, що освіта державних службовців в сучасному світі має бути

максимально індивідуалізованою; будуватися на найкращих освітніх технологіях; бути в безперервному розвитку.

Серед основних характеристик безперервної освіти державних службовців, на нашу думку, можна визначити такі: масовий, всеохоплюючий характер освіти. Тобто освіта перестає бути певною мірою елітарною сферою, предметом небагатьох – еліти. Освіта стає предметом більшості, передусім дорослого населення тих країн, які гостро відчувають необхідність переходу від індустріальних та постіндустріальних суспільств до суспільств інформаційних [11, с. 99-100].

Відтак серед принципів безперервної освіти державних службовців упродовж життя, які зумовлені не лише реальною ситуацією, а й законами про освіту, можна виділити такі:

- 1) доступність освіти;
- 2) послідовність та спадковість її здобуття;
- 3) елективність вибору змісту та форм навчання;
- 4) державна підтримка освіти на всіх її рівнях.

Безперервна освіта державних службовців упродовж життя є об'єктивною, реальною потребою людського розвитку саме сьогодні. Зазначимо, що систематична освіта державних службовців вкрай необхідна з максимальною наближеністю до місця роботи чи проживання. Звідси логічний розвиток заочного, дистанційного, тьюторського пролонгованого навчання, а отже, вимога розробки впровадження на законодавчому рівні інноваційної моделі безперервної освіти державних службовців, принципово іншого навчально-методичного забезпечення навчального процесу в закладах системи підвищення кваліфікації державних службовців.

У контексті викладеного вище та усвідомлюючи реальну й об'єктивну потребу навчання сучасного державного службовця впродовж життя, логічно постає питання: якою має бути модель освіти державних службовців в контексті навчання впродовж життя [10, с. 12-13].

Неперервна освіта державних службовців включає їхню підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та професіоналізму з метою задоволення потреби центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інших органів і організацій у високопрофесійних та висококультурних працівниках, здатних компетентно і відповідально виконувати управлінські функції, впроваджувати новітні соціальні технології, сприяти інноваційним процесам.

Дистанційна технологія навчання базується на принципах відкритого навчання, широко використовує сучасні інформаційні технології та телекомунікації з метою доставки навчального матеріалу та спілкування, у тому числі, в реальному часі та є педагогічним процесом, який направлений на розвиток дидактичних цілей навчання, реалізований у певній послідовності, під опосередкованим управлінням викладача на відстані [9, с. 34].

Аналіз теорії та практики застосування дистанційних технологій у навчальному процесі дозволив виявити їх найбільш привабливі особливості: гнучкість, модульність, паралельність, асинхронність, нова роль викладача, нові функції студента, спеціалізований контроль якості освіти, використання спеціалізованих інноваційних технологій та засобів навчання [11, с. 278].

Виявлені характерні риси сприяють формуванню інтегративних професійних якостей майбутніх фахівців, так як впровадження у систему традиційної професійної освіти дистанційного навчання супроводжується активізацією пізнавальної діяльності студентів, надаючи їм можливість активно брати участь у плануванні, реалізації, оцінюванні та корекції процесу професійного навчання. Це дає змогу студентам реально впливати на зміст навчання, самостійно робити вибір методів навчання, контролювати організацію навчання, адаптувати навчання до своїх індивідуальних потреб та особливостей, а також забезпечує особистісний професійний саморозвиток, мобільність особистості майбутнього фахівця [6, с. 115].

Останнім часом отримав розповсюдження термін “електронне навчання”, який означає процес дистанційного навчання в електронній формі через мережу Інтернет із використанням освітніх інформаційних технологій на базі систем управління навчанням. “Електронне навчання” на сьогодні є розширенням поняття “дистанційне навчання” та означає різні форми та способи навчання на основі сучасних інформаційних технологій та мережі Інтернет. Упровадження сучасних дистанційних технологій в освітню систему традиційного професійного навчання доповнює, удосконалює, розвиває її за рахунок створення мобільного інформаційно-освітнього середовища, на базі яких для вивчення окремих навчальних дисциплін створюються дистанційні курси з навчальними матеріалами для мережевого навчання [7, с. 278].

Упровадження у професійну підготовку державних службовців дистанційних технологій

обумовлене такими перевагами у порівнянні з традиційним навчанням, як наочність, наявність оперативного зв'язку, можливість індивідуального підходу, можливість здійснювати навчання на своєму робочому місці, можливість організації групових форм навчання розподілено у просторі та часі з використанням навчального інформаційного середовища.

Використання дистанційних технологій дозволяє опосередковано керувати самостійною підготовкою студентів, використовуючи для цього засоби телекомунікацій та Інтернету, та закладає основи для реалізації принципу «навчатися все життя» у подальшій професійній діяльності державного службовця. У разі використання як бази для реалізації дистанційних технологій навчання інформаційних систем, які мають розвинені мережеві засоби комунікацій, з'являється можливість оптимізувати та частково автоматизувати процеси вивчення нового матеріалу, формування професійних умінь та навичок, передачі результатів та оцінювання самостійної роботи студентів [3].

Розвиток інноваційної освіти державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування передбачає розвиток наступних складових, що обумовлюють її функціонування у сучасному суспільстві:

1) створенням сприятливих, творчих умов у сфері освіти державних службовців з метою генерації та культивування інноваційного процесу, що обумовлюються політичними і економічними процесами у суспільстві;

2) забезпеченням матеріальних можливостей педагогічних інновацій, обумовленим економічною політикою держави;

3) формування особистості, що володіє інноваційною здатністю аналізувати, прогнозувати і моделювати професійний результат своєї діяльності, а також планувати впровадження інновацій у професійну діяльність;

4) створенням інноваційної системи навчання, що складається з, інноваційного процесу навчання та спирається на інноваційну концепцію професіоналізації державного управління та розвитку громадянського суспільства;

5) включенням в інноваційну систему освіти інноваційної системи виховання, яка передбачає формування духовної та моральної особистості.

Сучасна система підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування знаходиться на

переломному методологічному і технологічному етапі свого розвитку і її головним завданням має стати формування “нового управлінця” – професійного, високоморального та здатного до інноваційного мислення [4, с. 69-70].

III. ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищевикладене, слід зауважити, що державне управління в українському суспільстві на шляху до інформаційного, заснованого на економіці знань, де ключову роль виконує інтелектуальний потенціал, висуває до професійної підготовки державних службовців в умовах адміністративної реформи в Україні нові вимоги: всебічність, доступність і своєчасність оновлення автентичного матеріалу (зміст навчання); широке охоплення аудиторії, незалежно від місця і часу звернення; використання сучасних інформаційних технологій; індивідуальний диференційований підхід до вибору зручних форм і методів навчання; створення комфортних умов для навчання; забезпечення гарантії якості освіти.

Дистанційні освітні технології – організаційно-правовий механізм підвищення доступності освіти та подолання цифрової нерівності, що є одним з основних принципів, які визначають умови формування інформаційного суспільства. Організаційні складові інтегрування курсів електронного навчання із застосуванням дистанційних освітніх технологій класифікуються за блоками: методологічний, методичний, інформаційний, комунікативний, контрольний.

Інформаційне забезпечення освітньої діяльності має представляти інформаційні ресурси на різних носіях і мати засоби доступу до них. Інформаційні ресурси мають повною мірою забезпечувати провадження навчального процесу.

Інформаційно-комунікаційна інфраструктура охоплює як одне ціле освітні ресурси (повні курси, навчальні матеріали, модулі, підручники, відео, тексти, програмне забезпечення, а також будь-які інші засоби, матеріали або технології, використані для надання доступу до знань) України за допомогою телекомунікаційних мереж і забезпечує ефективне використання дистанційних освітніх технологій, систем і мереж зв'язку для підготовки державних службовців у різних галузях діяльності.

З уваги на значущість інформаційних технологій у сучасному світі, а також їх використання для інтеграції держави в глобальне інформаційне суспільство, є необхідність системного правового регулювання, що забезпечує певні гарантії

стабільного розвитку та захисту інтересів учасників єдиного освітнього простору в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9.01.2007 р. № 537-V [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=537-16>.
- [2] Про затвердження положень про прийом, стажування в органах державної влади і органах місцевого самоврядування слухачів, працевлаштування випускників Національної академії державного управління при Президентові України, а також переліку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, в яких проводиться у 2013–2018 роках стажування слухачів Національної академії: постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2013 р. № 255 [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main>.
- [3] Болюбаш Н. М. Фактори та умови формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами інформаційного середовища Moodle / Н. М. Болюбаш // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 3 (17) [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ime.eduua.net/em17/emg.html>.
- [4] Дегтярьова Л. М. Роль наочності в процесі дистанційного навчання / Л. М. Дегтярьова, А. О. Дегтярьова // Вісник СХУ ім. В. Даля. – Луганськ, 2008. – №9 (127). – С. 69-71.
- [5] Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: [навч.-метод. посібн.] / Т. І. Коваль, С. О. Сисоєва, Л. П. Сущенко. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.
- [6] Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти: Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 447 с.
- [7] Кухаренко В. М. Методика розробки дистанційних курсів для державних службовців. Прикладна статистика: проблеми теорії та практики / В. М. Кухаренко // Збірник наук. праць. – Вип. 3. – К., 2008. – С. 278–285.
- [8] Леліков Г. Організаційно-правове удосконалення державної служби / Г. Леліков // Вісник УАДУ. – 1999. – № 4. – С. 13–19.
- [9] Луговий В. Організаційно-правове забезпечення заочно-дистанційної форми навчання в Національній академії державного управління при Президентові України / В. Луговий, В. Куценко, С. Калашнікова // Вісник Академії дистанційної освіти. – 2003. – № 1. – С. 34–37.

- [10] Механізми забезпечення ефективності підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: [навч. посібн.] / уклад.: О. Д. Брайченко, М. С. Орлів, Б. О. Костенко та ін.; за заг. ред. В. А. Гошовської. – К.: НАДУ, 2012. – 48 с.
- [11] Полат Е. С. Теория и практика дистанционного обучения: [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева; под. ред. Е. С. Полат. – М.: Академия, 2004. – 416 с.
- [12] Титенко С. В. Керування контентом веб-систем безперервного навчання / С. В. Титенко, О. О. Гагарін // Збірник матеріалів XV Міжнародної наук.-практ. конф. “Інформаційні технології в економіці, менеджменті і бізнесі. Проблеми науки, практики і освіти” (м. Київ, 23-26 лют. 2010 р.). – К.: Європ. ун-т, 2010. – 290 с.
- [13] Шуневич Б. Обґрунтування наукової термінології з дистанційного навчання / Б. Шуневич // Проблеми української термінології: Вісник. – Львів: Нац. ун-т “Львів. політехніка”. – 2003. – № 490. – С. 95–104.